

Број
20
пара

БАЛКАНСКИ РАТ

Број
30
филира

УРЕДНИШТВО:
Трг Престоноаследника Александра број 2.

У СЛИЦИ И РЕЧИ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК
ДУШАН МИЛ. ШИЈАЧКИ

Излази сваке недеље. Ванредно по потреби. — Преплата тромесечно два динара.

НАШЕ ВОЈСКОВОЂЕ

Освајач Белоградчика
Коњички потпуковник Ђока Ђорђевић
НАЧЕЛНИК ШТАБА ТИМОЧКЕ ВОЈСКЕ

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Највећи губитак српске војске

— Смрт славом увенчаног јунака пуковника † Милована Недића —

Смрт која на бојном пољу не бира и не прави разлике између ђенерала и редова, поштедела је за све време бојне вреве пуковника Милована Недића, који је са својом прослављеном дивизијом, моравском другог позива, стизао где год је требало и свугде био јунак на мегдану.

Први који је избио на Косово и на месту погибе Цара Лазара, Обилића, и све госпде редом прокламовао слободу био је пуковник Недић. Ослободивши Косово он се са својим дичним Моравцима није одмарао на лаворикама славе и победе, но је даље газио у крв носећи на врху свога мача Слободу српском робљу и смрт непријатељу. Име његово расчуло се и у противничком табору у коме се само са највећим поштовањем говорило о непобедном Гази Недапашу. Он је прокламујући Слободу српском роду на Косову Пољу спустио се са овога и после неколико крвавих али успешних битака присајединио Србији Тетово, Кичево, Гостивар, а на Битољ је стигао онда када је најпотребнији био. Битољска битка је показала сјајни војсковођски талент Недићев. *Облаково* остаће у историји рата с Турцима част српске војске, а ту јој је част извојевао слављени пуковник Недић.

Када су сви српски крајеви у некадашњој Отоманској империји очишћени од турске војске Недић је са својим војницима био у Тетову, одакле је с успехом укротио Арнауте.

С поносом је пуковник Милован Недић могао за себе рећи, да је у српско турском рату био један од најсрећнијих војсковођа. Сви његови официри и војници с признањем и хвалом говоре не само о његовом војничком таленту и одлучности но и о великој личној храбрости, којом је импонувао својим потчињенима и ове наводио на бравуре, којима се прославила ова дивизија.

Но у српско-бугарском рату он је још у већој мери документовао своју већ познату, признату и цењену вредност Недић се са својом дивизијом ухватио с Бугарима у коштац 17. јуна и пун месец дана трајала је та битка и дању и ноћу без прекида, до примирја. Успеси његови и његових храбрих војника у овоме другоме рату најбоље се виде по томе колико су далеко помакнуте границе Србије на исток, на оној страни, где је Недић био претходница српске војске. Слава његова у овоме рату је неувела о њој се с дивљењем говори а прави њен сјај видеће се тек доцније, док се још много што шта расветли.

Милована Недића данас више нема и ми само правду чинимо када кажемо, да је он дика, част и понос српске војске и српскога народа Пуковник Недић међу најбољим нашим војсковођама долази на најугледније место, а историја наших ратова на првим странама својим златним словима ће забележити име скромног и неразметљивог али великог Милована Недића.

И ако је у оба ова рата водио дивизију другог позива, дакле војнике другог реда, Миловану Недићу су поверавани најтежи задаци, јер се знало да је он способан за све и кадар све. Све што му је стављено у задатак он је извршио с невероватном лакоћом и увек с потпуним успехом.

Из оба рата Милован Недић је своју дивизију извезо с највећом чашћу. То му је признато са свих страна и као награда за то, ценећи његове врлине и способности, поверена му је сада команда над граничном

брегалничком дивизијом. Ово дана је пошао кући у Књажевац, где су му Бугари све уништили, и на путу у Нишу, где је вршио демобилизацију своје дивизије, стигла га је колера и за 3 сата је пао јунак, кога су мимоишле хиљаде куршума и непријатељских шрапнелских куглица у два рата.

Судбина је зар хтела да највећи удар и највећи губитак српске војске у овом рату не буде од огња и мача но од клице несрећне заразе.

Тело Милована Недића предано је матери земљи на вечан одмор, а име његово окруњено великим и славним подвизима његовим, живеће докле траје српске војске и Срба.

Слава нека је прослављеном јунаку дичном витезу, непобедимом војсковођи гази-дивизије.

Слава пуковнику Недићу.

*

Милован Недић се родио 15. априла 1866 године у Книћу, у Грузи, где је свршио основну школу, 7. разреда гимназије је свршио у Крагујевцу. По том је пола године био у Француској ради усавршавања у језику. У Војну Академију је ступио 1. новембра 1886. а свршио ју је 1889. са 19. класом као други у рангу. Са својом класом свршио је и виши курс и то као први у рангу. За артиљериског потпоручника произведен је 1889. г., а у ђенералштаб преведен је као капетан прве класе. За мајора је добио 2. августа 1901, потпуковника 29. јуна 1907., а за пуковника 1911.

Био је на разним положајима: водник и командант батерије, помоћник и начелник дивизијског штаба, шеф унутрашњег одсека оперативног одељења главног ђенералштаба и т. д. Рат га је затекао на положају команданта 14-ог пешадијског пука на који је отишао пошто је по молби преведен из ђенералштаба у пешадију. Одатле је ратним распоредом отишао за команданта моравске дивизије другог позива, коју је вештим вођењем прославио.

Дуго времена Недић је био професор Војне Академије у којој је с великим успехом предавао историју ратне вештине. Рођен за војника он је с катедре умео да задобије силну љубав својих слушалаца и да их за несесвојим предавањима, којих ће се његови ученици вазда живо сећати.

Недић је био један од најбољих наставника Војне Академије који ће остати у трајној најлепшој успомени код свих оних који су били срећни да слушају његова заносна предавања.

Недић је с успехом радио и на војној књижевности.

За заслуге у миру одликован је медаљом за војничке врлине, орденом Белог Орла и Таковским Крстом, а за ратне заслуге као најзаслужнији добио је највеће ратно одликовање Карађорђеву звезду с мачевима

Пуковник † Милован Недић

Опсада Видина

— Борба наших старца —

После онако херојске борбе на Белоградцику, и заузећу тога природног града, одморисмо се један дан, па се кренусмо Вадину, 10 јула.

Идући од Куле ка Видину, стигнемо око 10 часова ноћу у село Војницу и ту заноћимо. Кад ујутру осванусмо, видесмо у Војници, многе куће попаљене и порушене ватром из наших топова после борбе, која се ту 9. о. м. водила око пола дана. И ту су небратца Бу-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

гари били припремили нашој војсци заседу, и мучки је напали 9. о. м. пошто су прво пропустили да у село уђе један батаљон који је вршио извиђање. Чим је тај батаљон ушао у село, Бугари скривени по својим кућама, осуше пушчану ватру на нашу пешадију, којом приликом ранише много наших војника.

Али, наша дична артиљерија, вечити будни стражар и бранилац наше пешадије, у трен ока отвори смртоносну паљбу, и за кратко време, па од села Војнице остадоше само згаришта.

Наши су официри гласно изражавали свеје жаљење због тако трагичне судбине села Војнице, које би на миру прошло као и остала бугарска села, кроз која је српска војска прошла, да Бугари из Војнице не учинише оно, што су учиниле и њихове највеће војне старешине ноћу између 17. и 18. јуна ов. год. т. ј. да прво не намамише, па онда мучки, из заседе не нападоше VII. пук трећег позива.

У Војници смо преданили, а 13. јула по подне кренусмо Видину. Око 9 сати у вече стигли смо у село Такударе, где смо завоћили на положају.

Рано ујутру, 14. јула, наш храбри командант, потпуковник Душан Ђорић, са потпуковником Љубом Михајловићем, командантом II. топличког пука III. позива, тих вечитих стражара на нашој старој граници, одјаше на коњима, далеко напред. Одмах смо знали, да нам је ту негде положај где нам предстоји борба. Нисмо се бојали јер смо били сигурни, да ћемо победити. Око 9 часова, командант дивизиона позва ко-

мандира, показа му положаје и нареди му, да се утврди-мо. Ми се тако утврдисмо, да са даљине од 100 корака, нико не би могао ни слутити, да је ту укопана батерија, због чега нас ни Бугари, за све време борбе, никако не могаху наћи својим топовима.

Утврђења пред селом Смрданом тукли смо 15. и 16. јула.

Око подне, 17. јула, отпочесмо да нападамо на село Смрдан. Неколико граната из оних великих топова, свакако су нас гађали из Видина, падоше испред и позади наше батерије, и где падоше, ту отворише тако велике рупе, да би у сваку од тих рупа могло ући по 50 војника. Право да кажем, прилично се поплашисмо. Али, капетан Тома Димитријевић храбри нас:

— Не плашите се децо! За два дана Видин је наш. Они нама ништа не могу!

Борба је трајала до самога мрака. Око 5 часова по подне командант дивизиона нареди нам, да наступимо за 1000 метара напред, где је већ била једна наша батерија.

Кад почесмо да наступамо, Бугари осуше нас тући гранатама и шрапнелима, али нам ништа не могаху учинити, јер их је она наша друга батерија непрестано

обасивала смртоносном ватром.

Изађосмо на нови положај, и отворисмо ватру. Бугари почеше да нас туку гранатама, и ми се прилично забринусмо, јер на овом новом положају нисмо били укопани. Али наш командир, као ађео заштитник стоји на левом крилу батерије, храбри нас и командује. Командант дивизиона даде нам одстојање, те одмах нађосмо Бугаре, и проусмо паклену ватру на њих. На 20 корака од нашег командира, стоји храбри потпуковник г. Душан Ђорић и посматра дејство наше батерије. У том тренутку прште један шрапнел и велико парче паде баш између команданта дивизиона и команданта пешад. пука, наш се командант саже, узе то парче, велико као човечија шака, и рече:

— Да ово сачувам за успомену.

Са овога положаја лепо смо видели, како се наша пешадија не може бити боље развила и наступа напред. Храбри Топличани наступају и не осврћу се на бугарску пушчану ватру, која на њих сипа као киша. Али, наступи ноћ, и ми прекидосмо борбу, те се преконоћ добро укопасмо, да ујутру, око 4 сахата отпочнемо још огорченију борбу.

Кад је 18. јула отпочела борба пешадија се борила као лавови и дошла је на 400 м. до утврђења, а десно наше крило, већ је заобило Бугаре, и заузело им једно утврђење.

Осусмо ватру на бугарска утврђења, а наши храбри пешаци наступају све грчећим кораком, по групицама.

После подне, око 2 сата, стиже нам глас, да је закључено примирје од 5 дана. Свима нам беше неиска-

зано криво, да није закључено примирје, до мрака би заузели село Смрдан и Видин, јер кад падне Смрдан, на коме су њихова најјача утврђења, онда се и Видин мора предати. Разговарао сам са пешацима, они кажу, да би још за 2 сата заузели Смрдан.

Били смо заробили бугарског марвеног лекара, и он нам је причао да су Бугари, још ноћу, између 17. и 18. јула, готово све пренели из тог утврђења у Видин, и да су тамо само оставили толико имуниције, колико би им било довољно да се боре тога дана.

За време примирја, померисмо наше батерије још много више напред, тако, да смо били на 2000 м. од Бугара.

Код села Смрдана, Бугари су имали 16 Крупових топова и 6 укопаних. Заробљени марвени лекар причао нам је, да су у борби 17. јула Бугари имали 163 које мртвих, које рањених војника у Смрдану.

И овде у борби на Видину, показало се оно исто, што и на Белоградцику: да су наши официри — и пешадијски и артиљеријски — силе, да се ничега не боје, и да се са својим војницима родитељски опходе. Озаке официре и подофицире, пожелела би свака војска.

Живко П. Јакчић

СА КУМАНОВСКОГ ВОЈНОГ ПОЉА

СРПСКЕ ГРАНАТЕ УНИШТИЛЕ ТУРСКУ БАТЕРИЈУ

— Скица војног извештача „L' Illustrazione Italiana“ Алдо Молнари —

Са бојног поља

— Краљ Никола са страним војним аташејима. —

И ако је зашао у године дубоке старости Краљ Никола је за све време рата залазио на бојна поља и сам лично вршио инспекцију над својим храбрим трупима, које су и у овоме рату показале сву легендарну вредност своју. Наша слика снимљена је на бојном пољу а приказује старог али духом још увек младога краља Николу окружена страним војним аташејима. На слици први окренут леђима, види се изасланик наше војске при црногорској Врховној Команди, ђенерал Јован Атанацковић, а ту су још и аустријски и талијански поред неколико црногорских официра.

Крваве борбе на Говедарнику

— Четири крвава дана по опису потпуковника Илије Јовковић —

Четврти дунавски прекобројни пук, који је учествовао у борбама на Дренку, на Црвеном Брегу, на Рајчанском Риду, који је решио битку код Кочана, и први у њега ушао, пук који је водио борбу на Пљачкавици и дуж Брегалнице особито се одликовао и у крвавим борбама на Говедарнику, где су пале небројене жртве, и где је славно пао и сам дични командант храброг четвртог прекобројног пука незаборављени потпуковник Радомир Аранђеловић.

Овај је пук, вођен храбрим и силним својим командантом, који је свугде претходно примером, после два сата, пошто је потиснут због недостатка артиљерије, предузимао уз припомоћ два топа контра напад и успео да на бајонет заузме Мали Говедар. Овај је пук 8 и 9. јула водио историјску борбу на Великом Говедарнику. Војници нису жалили своје животе, да би само сачували светли образ српском оружју.

Ту је овај пук водио борбу баш са оном, тунцанском дивизијом, са којом се раме уз раме борио под Једреном. Отуда треба разумети бес и мржњу наших војника, који своје животе нису жалили да се освете крвнику.

Дани 6., и 7., 8. и 9. јула знаменити су и по броју жртава.

Да би слика била што јаснија почећу са 3. јулом.

Распоред трупа 3. јула био је овај: На положају „Побијени“ био је IV прекобројни пук, који је са једном црногорском бригадом сачињавао „Осоговски одред“ под командом пуковника Миливоја Авђелковића; на левом крилу 8. пук, а даље од њега 18. пук. На нашем десном крилу једна црногорска бригада, у чијим су рукама Мали и Велики Говедарник. На крајњем десном крилу, према Калиманцу, Бања Чуци, моравски дивизија II. позива 4. јула у 7 часова пре подне долази начелник штаба II црногорске бригаде и извештава команданта IV прекобројног пука потпуковника Радомира Аранђеловића, да црногорска бригада намерава да пређе реку Сасу и зато моли команданта да им бар са једним батаљоном осигура леви бок.

Трећа армија је тога пана вршила на ад, то још хтевала помоћ — сарадњу Црногораца овим речима:

— „Трећа армија врши данас напад — потпомогните тај напад“.

Црногорци су мислили да ће тај напад потпомоћи ако пређу реку Сасу и то су учинили.

На левом крилу успеше да око 4 часа пређу Сасу и дочепају се једне висоравни, где су са свих страна били тучени.

Командант IV прекобројног пука одреди 3. батаљон за осигурање левог црногорског бока и да одржава везу између Црногораца и IV прекобројног пука. Командант батаљона је то одмах извршио и са једном четом прешао Сасу.

Од артиљерије смо имали само два брдска тона (и то 1 наш и 1 црногорски).

5. јули још од ране зоре почеше Бугари да туку Црногорце са свих страна артиљеријском ватром.

Према левом црногорском крилу Бугари су извукли код једне карауле целу пољску батерију и отворено стојали са карама, у које су били упрегнути коњи, тукући ваздан Црногорце с левог бока.

С фронта су их тукли брдским и пољским топовима. С десног бока су их тукли од Калиманаца.

По подне наместише Бугари своје митраљезе код једног засеока и почну тући Црногорце у потиљак.

Цело по подне Бугари отворено рокирају трупе с Рујна. Ми им нисмо могли много нашеодити, јер смо били остали на једном топу а Црногорцима нестало муниције. Црногорци су се изванредно храбро држали, али се најзад под притиском јаче унакрсне ватре повукоше на десну обалу Сасе и задржаше се на источном делу Говедара — на самом подножју. Киша је за то време лила као из кабла.

Напомињем да је топ капетана Туцовића стајао отворено изложен бугарском батеријском гађању. Капетан Туцовић је одлично гађао. За цело време стојао је отворено храбри командант одреда и показивао правце капетану Туцовићу.

Пошто су Бугари успели да 5-ог отворено рокирају своје трупе, то 6. рано предузеше напад на Црногорце, чије се лево крило беше још 5 повукло на десну обалу Сасе.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

IV прекобројни пук са своја три батаљона потпомагао Црногорце, али испред навале целе једне бугарске дивизије и испред надмоћније бугарске артиљеријске ватре (ми смо имали само један брдски топ), десно крило је морало да се повуче.

IV пук се благовремено и у реду повукао на положај „Побијени“. Киша је за то време страховито пљуштала. Бујице су биле огромне и војници су се за руке држали прелазећи их.

Чим је киша престала, одмах се спустила гушта магла и ми искористисмо ту магу за контра напад.

У том су приспела и 2 пољска тона из батерије капетана Милорџа Лазаревића.

Војници чим угледаше топове полетеше и на рукама их изнеше уз брдо. Клицали су од радости кад су их угледали, јер су предосећали да ће помоћу топова успети. Пре тога су били тужни, а сад весели и једга чекају да се крену напред. Црногорци су уздисали:

— „Е, данас ми, бојан, образ одузеше“.

Све се на један мах преобрази, све је већ спремно и само се чека диспозиција.

Командант пука потпуковник Рад. Аранђеловић наређује:

— „Два батаљона у први борбени ред, а 3. и 4. батаљон одмах за њим у густим стрељачким редовима.“

Први топ рикну и војници као бесни јурнуше напред вичући „Ура“, на шта су Бугари безобзирце почели бежати.

Низ Мали Говедарник падали су Бугари стрмоглавце и наши су их војници просто таманили. Паде Мали Говедарник! Већ су се батаљони измешели и јурили напред утркивајући се ко ће пре на Велики Говедарник.

2. чета 2. батаљона са командиром капетаном Владом Костићем и 1. чета 3. батаљона са командиром мајором Драг. Бајаловићем полетеше напред.

Бугари су се задржали у засеоку „Цере“, одакле су нас тукли пакленом ватром — али наши војници наступају и даље.

Паде бугарски официр који је командовао и маса Бугара изгибе, а остали окретоше леђа. Сад је постигнут прави успех.

Већ смо на подножју Великог Говедарника! Код Бугара се примећује велико комешање, јер их је цела дивизија, а никако не могу да се распореде а паника завладала у свима редовима. У том се диже магла!

(СВРШИЋЕ СЕ)

Наше војсковође

КОЊИЧКИ ПОТПУКОВНИК

Ђока Ђорђевић

НАЧЕЛНИК ШТАВА ТИМОЧКЕ ВОЈСКЕ

Два рата дала су нам прилике да се оцени права вредност многих наших војсковођа. Међу онима, који су одлично положили испит берући са својим трупама лаворике успеха почасно ће место заузети скромни коњички потпуковник Ђорђе Ђорђевић, освајач неосвојимог Белоградчика. Са трупама трећег позива он је успео да надбје јачег и боље наоружаног непријатеља, да га протера

СА БОЈНОГ ПОЉА

На мртвој стражи

са нашега земљишта и шта више да им отме једно од најјачих утврђења на Балкану. Као командант одреда, у јачини цуне дивизије, потпуковник Ђока је савлађујући небројене препоне за неколико дана, с сразмерно малим жртвама отео од Бугара Белоградчик и српским ратним успесима придонео још један, којим ће се српска војска вазда дичити и поносити. Ми смо опширније описали рад и успехе овог одреда при заузећу Белоградчика а овом приликом доносимо и слику храброг потпуковника Ђоке, да му се колико-толико олужимо за труде његове, који су за српску војску уродили толиким успесима. Под командом симпатичног и у свима круговима радо виђеног и омиљеног Ђоке, из малаште званог „Гроса“, српска војска је пала чак под капије Видина и Лом-Паланке и тиме се Ђорђевић, као учесник у неуспелом сливничком походу, достојно одужио својој савести, српској дужности и војничкој части. Он с поносом за себе може рећи: Ја сам један од оних, који је много допринео, да се сливничка већања збрише и сливничке ране извидију. Већег задовољства за њега као старог војника сигурно не може бити!

Потпуковник Ђока је Тимочанин. По свршеној гимназији ступио је 1883. године у Војну Академију са шеснајестом класом. Као питомца затекао га је српско бугарски рат у коме је 12 септембра 1885. године добио чин потпоручника. Учествовао је у овоме рату и одликовао се у њему. Године 1888. ступио је на виши курс, који је свршио 1890., заједно с ђенералом Божановићем, пуковницима Кондићем, Барјактаревићем, Павлом Пауновићем и др. Служио је у коњици као водник, командир ескадрона, командант пука, а био је и командант Краљеве Гарде. Специјално као коњаник од увек је важио као један од најбољих и најспособнијих представника овога рода војске код нас. Сада је документовао на делу у крвавом окршају и своју за српску војску драгоцену вредност као војсковођа већих одреда.

Успеси Ђоке Ђорђевића на тимочком војишту у историји нашега рата с Бугарима биће достојно оцењени и добиће налепшу награду и признање, које у истини заслужује овој у својој великој скромности у истини духом и умом велики човек.

Борба на Власини

— Борбе око Стрешара —

На Власини су вођене кржаве и дуге борбе између наше војске и Бугара, који су, видећи своју ствар изгубљеном, наваљивали са великом снагом и силном енергијом да бар овде продру и дочепају се пруге код Владичина Хана, како би пресекли везу наше главне војске са Србијом. Имајући то за циљ Бугари су на ову страну бацили јаку снагу, њихове трупе биле су неколико пута бројније, наваљивали су са енергијом, која је за дивљење и храброшћу, која је за поштовање. Што ипак у својој намери нису успели заслуга је наших трупа, које су ту биле ангажоване, нарочито храбрих Шумадинаца, који су показали ретку отпорну моћ.

Бугари су осетивши, да је Власина слабо брањена ту великом силом навалили и 13. јула су продрли преко границе и заузели Стрешар, вис који је од великог значаја за продирање њихово у нашу територију. Наши слаби одреди који су се ту затекли, били су принуђени да се повуку. Појачавајући све трупе око Власине да би се што сигурније заштитила тачка на коју су Бугари уперили своје продирање, а која је била по нас веома важна, — то је железничка пруга код Владичиног Хана, командант армије преко команданта дивизије, наредио је, да се на Власину упути и трећи прекобројни пук, који је био одређен у армијску резерву Треће Армије и тек се био вратио са Белоградчика славом увенчан.

Ноћ у између 14. и 15. јула, трећи прекобројни пук добије, док се одмарао од напорног марша у Масурици, заповест да се што пре крене и да на што је могуће бржи начин заузме непосредни положај Арнаутски Прослоп, према Стрешару. Пук се одмах још исте ноћи по пријему заповести, око 10 часова кренуо и путујући са муком кроз планинске кланце, који воде ка Стрешеру, а куда само без икаквог другог пута пешаци могу провући се идући од букве до букве, и 15. око 10 часова пре подне избије на положај Арнаутски Прослоп. У колико се више пело уз планину у толико се дубље улазило у све гушћу маглу, која је обвијала и Прослоп и Стрешер тако, да се није видело ни 10—15 метара у даљини. Претходница пука, стављена из једне чете другог батаљона већ је око 10 и по часова дошла у додир са Бугарима, који су били посели и утврдили Стрешар и околину са снагом од 5 пукова пешадије и 4 батерије артиљерије (што се тек касније за време примирја сазнало). Пошто је магла давала исте услове за борбу као и ноћ, то је командант треће прекобројног пука, да би извршио добивено наређење распоредио око 11 и по часова пук за борбу и то стављајући 2 и 4. батаљон у први борбени ред, а трећи батаљон у други борбени ред. (1.

батаљон трећег прекобројног пука остао је као посада у Сјеници.) Под заштитом магле наше распоређене јединице почеле су се укопавати.

Видећи ово укопавање тек кад је било скоро довршено, Бугари са својих утврђених положаја осуше на наше трупе страховиту пешачку и митраљеску, а одмах затим артиљериску ватру. Наши одговорише и жестока борба разви се широм целог фронта, која је трајала све до 3 часа по подне. У то доба магла се диже и Бугари видећи распоред пука осуше паклену артиљериску ватру. Пук није могао даље напред, али није ни одступао, све докле магла опет не покри и наше и бугарске трупе.

Положај Стрешар висок је 1950 метара, сав оголео и покривен делимично травом а делимично каменом. Стрешар доминира свима околним положајима и његове све тачке биле су начичкане добро утврђеним бугарским пешадиским и артиљериским позицијама....

Ноћ је прекинула борбу који је остала нерешена и свако се на своме месту задржао. Сва три батаљона преноћила су у борбеном распореду, одмарајући се за сутрашњу борбу.

У расвитаку 16. јула Бугари отпочеше јаком артиљеријском ватром да засипљу наше положаје, а мало затим приметило се како се бугарски предњи пешадиски делови почеше кретати. Бугари су се сада спремали да предузму контра-напад на положај на Арнаутски Прослоп.

Командант пука пуковник Светислав Мишковић извести о ситуацији на Стрешару команданта шумадиске дивизије другог позива, генералштабног пуковника Милутина Мариновића, који је био на Чемер-

нику, више Власине и одагле успешно руководио борбама око Власине. Као одговор стиже наређење да се положај Арнаутски Прослоп у случају надирњања Бугара одржи по цену живота и последњег војника. Бугари отпочеше напад, а командант на основу добивеног наређења реши се на одбрану Арнаутског Прослопа стављајући 2 и 3 батаљон у први борбени ред, а 4. батаљон у пуковску резерву. Батаљони заузеше ровове које су ноћу између 15. и 16. били ископали и нису одговарали на бугарску ватру која је била све ближа и све већа. Тек око подне јасно су се видели бугарски нападни редови, који су носили собом и митраљезе. Кад се Бугари приближише на раздаљину од 100—150 метара, наши митраљези и пешаци на знак команданта и командира обасуше их кишом куршума. Бугарски редови, ма колико да бежаху густо изненадише се збунише а затим се поколебаше. Цела нападна колоница уступи до шуме, али се одмах прибра и за кратко време покуша и други напад, који тако исто беше одбијен око 4 часа по подне. Но Бугари се не вратише одмах мислећи да могу лако потиснути наше редове, те око 6 часова покушаше још силније и још снажније, да изврше и трећи напад. Али наши се и

СА БОЈНОГ ПОЉА

Трећи позив на стражи

— Снимак Паје Јовановића —

покрај све бугарске бројне надмоћно сти и не макоше са места. Одушевљење, љубав за Отаџбину и мржња према непријатељу овде се тако очито и јасно показала, да су војници молили своје старешине да их пусте из ровова на јуриш, не мислећи на то да би изгинули од бугарске артиљериске ватре, која је косила.

Губици и на нашој и на бугарској страни били су велики. Ноћ је прекинула борбу, али су наше трупе биле на опрези, надајући се да ће Бугари по својој навици, предузети ноћни препад.

Око 10 и по часова ноћи приметило се са бугарске стране кретање које у 11 часова пређе у огорчен напад, који је одбијен са великим жртвама.

Око 1 часа Бугари покушаше и други препад и то још дрскије тако да се приближише на 100—150 метара. Тада одјекну с наше стране команда: „Бомбе вади!“ И гракнуше наше бомбе са штитовима. њихов одјек чуо се далеко и изгледало је као да грме брдски топови. При освитку 17. јула видели смо оно што су Бугари преко ноћи осетили — благотворно дејство наших бомби. Бугарске лешине су се пружале до самих наших ровова.

17. јула било је све мирно и са наше и са бугарске стране. Бугари нису нападали, ми смо ћутали. Најзад се наши први решише — почесмо купити мртве и издвајати рањене. Бугари посматрајући шта наши чине, учинише исто. Затим ту на позицијама, настаде копање гробова и сахрањивање мртвих. Бугари су свакако осећали добро тешкоћу поновног напада — те нам је цео 17. јули прошао у том тужном послу.

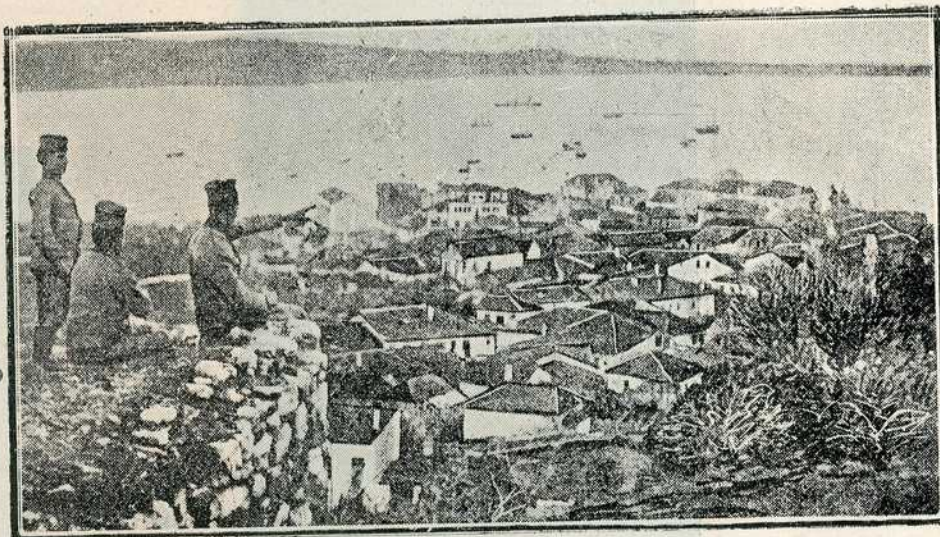
17. јула извештен је командант шумадијске дивизије другог позива о целокупној ситуацији код Стрешара и Арнаутског Прослопа. У намери да се осујете даљи напади Бугара у том правцу формирана је одмах још једна колона т. зв. *Масуричка*, која је имала задатак да прошири са јужне стране наш борбени фронт и да на тој страни оперише бочно бугарским трупама. 18. јула имао је да се предузме општи напад на Стрешар. Тог дана изјутра око 4 часа, Бугари, који још нису знали за Масуричку колону, осуше јаку артиљериску ватру на трећи прекобројни пук са свију тачака свог положаја. Са северне стране преко т. зв. Тршиног Гроба стојао је такође један део наших трупа и чекало се само подне, па да се предузме општи напад. Али око 1 часа по подне тек што су наше трупе предузеле опште кретање, са бугарских позиција зале-пршаше се беле заставе.

С наше стране ватра није била још ни почела и то давање знакова примљено је. Одмах затим дошао је њихов парламентар доносећи вест о томе, да је примирје закључено. У исти мах и наш командант добио је исту вест од команданта дивизије и наређење за обуставу непријатељства, а још истога дана по подне приступило се одређивању демаркационе линије.

При одређивању демаркационе линије наши и бугарски официри састајали су се и том је приликом један бугарски официр рекао:

„Трећи прекобројни пук је диван пук. Беспримерно је држати се три дана у борби и задржати позицију, да је не заузме непријатељ пет пута бројно јачи, а уз то бити без артиљерије.“

Са обала српског мора:

Српска војска са Љешког града посматра пучину слободног српског мора.

Српско јунаштво и бугарско варварство

— Мученичка смрт јунака капетана Владисављевића —

Видећи да не могу ништа урадити у Македонији где су трпели пораз за поразом Бугари су свом снагом навалили на старе границе, да ту провале и направе пометњу у нашим редовима. Са јаком снагом читаве једне армије наваливали су на добро утврђени Пирот, кога је бранила замо тимочка дивизија првог позива.

Приликом једног таквог силно и енергичног бугарског ноћног налета у правцу према Пироту, ноћу између 27. и 28. јуна капетан прве класе *Ђорђе Владисављевић* чију смо слику донели на страни, са својим батаљоном из 13. пука Хајдук Вељка имао је да издржи навалу читавог једног бугарског пука. Бесни због тешких губитака које су имали дан пре тога, Бугари су сумануто кидисали да униште батаљон.

Очајничка борба водила се читава три часа. Бугари су покушавали јуриш за јуришем, али су их наши јуначки одбили. Међутим, Бугари су били све ближе, дошло је до борбе прса у прса. Тада је капетан Владисављевић скочио и јуришао у бугарске редове. Његови војници полетели су за њим. И у кривом гушању које је настало капетан Владисављевић пао је рањен. Пре него што се могао и окренути, гомила Бугара склептала се око њега и одвукла га у своје задње редове.

— Однесе нам капетана! јекнуо је један наредник.

— Неће га однети! одазвали су се војници ударајући све жешће по бугарским редовима. Пуних четврт часа трајала је невиђена паклена борба. Вајонети су се кривили и ломили о кости. Тукло се кундацима. Најзад су Бугари били одбијени.

Наши војници су пошли кроз гомиле лешева тражећи свога капетана. Али њега није било, Бугари су ипак успели да га однесу.

После једног часа са наше стране могао се гледати на бугарским позицијама један језовит приказ:

Бугари су, везаног конопцем испод мишице, подигли капетана Владисављевића на једно високо дрво. Тада су на ту мету окренули митраљез и отворили ватру, која је трајала све дотле, докле метци нису разнели све тело јуначког капетана, који је показао како се за част Отаџбине живи и мре.

Слава славно палом јунаку — мученику!

Осветници Кос

ПЕШАДИЈСКИ МАЈОР † Љуба Павловић
КОМАНДАНТ БАТАЉОНА У 17. ПУКУ
СЛАВНО ПАО НА ГОЛЕСУ.

КАПЛАР
† Милivoје П. Комарчић
НОВИНАР
ПОДЛЕГАО РАТНИМ ТЕГОВАМА.

СА БОЈНОГА ПОЉА

Упазак српске војске у ослобођено Скопље
— Снимак Паје Јовановића —

РЕЗЕРВНИ ПЕШАДИЈСКИ
КОМАНДИР ЧЕТЕ II
СЛАВНО ПАО 17. П.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

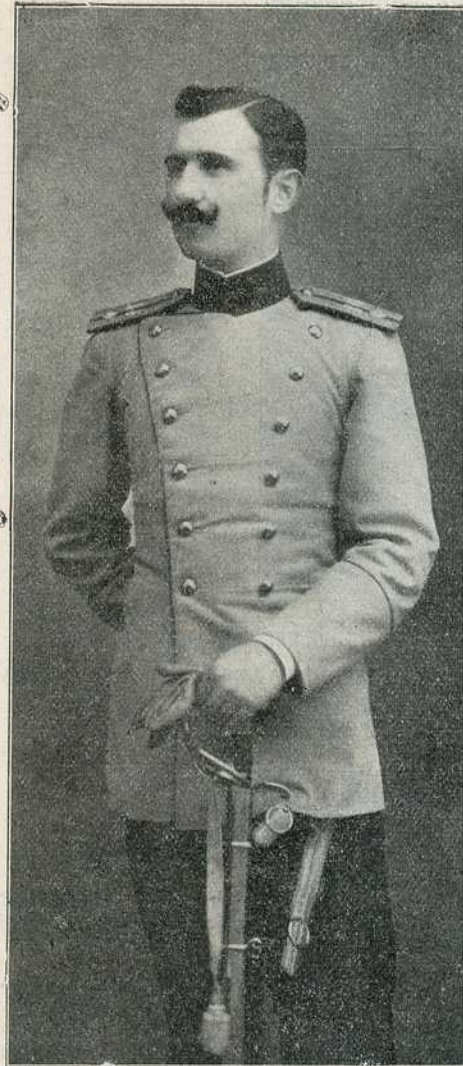
WWW.UNILIB.RS

У
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
В

Рова и Сливнице

РЕЗЕРВНИ ПЕШАДИЈСКИ ПОТПОРУЧНИК
† Драгиша Тодоровић
ВОДНИК У 4. БАТАЉ. VII. ПУКА ПРВОГ ПОЗИВА
СЛАВНО ПАО НА РЕТКИ БУКИ

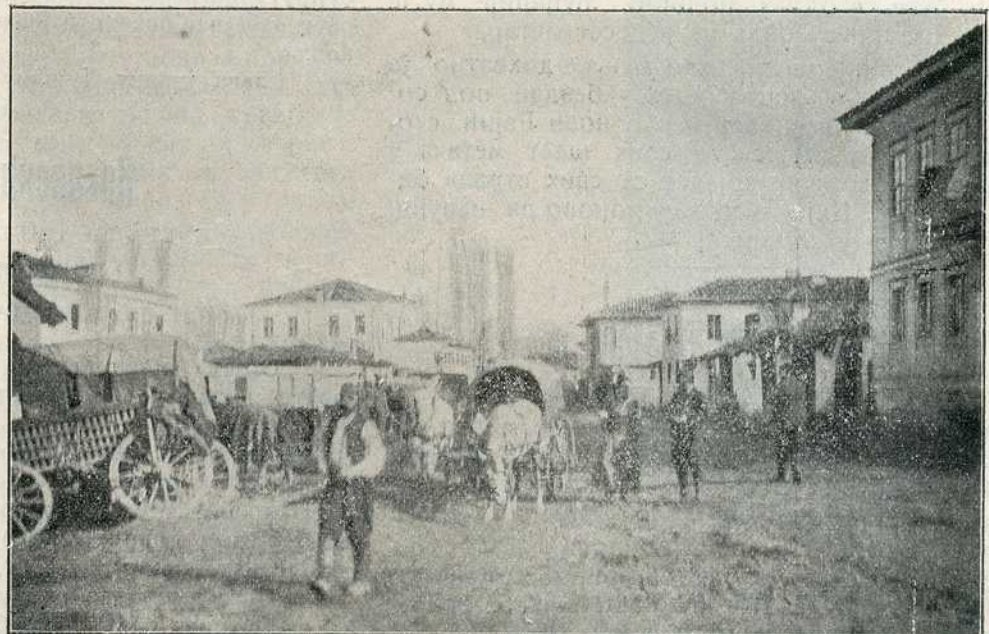

РЕЗЕРВНИ ПЕШАД. ПОРУЧНИК † Душан Павловић
КОМАНДИР ЧЕТЕ У 17. ПУКУ
ПОДЛЕГАО РАТНИМ ТЕГОВАМА.

ИЗ НОВЕ СРБИЈЕ

КАПЕТАН † Тома Соколовић
II. ПУКУ II. ПОЗИВА
БЛА ПРЕД КОЧАНИМА,

Српска комора у ослобођеном Скопљу
— Снимак Паје Јовановића —

Наше војсковође

ПЕШАДИЈСКИ ПУКОВНИК **МИХАИЛО ЗИСИЋ**
КОМАНДАНТ 18. ПЕШАДИЈСКОГ ПУКА КРАЂЕВИЋА БОРБА У ОВА
РАТА. — ПОМОЋНИК КОМАНДАНТА ИБАРСКЕ ДИВИЗИЈЕ

Нови Танаско Рајић

— Како Србин гине крај свога топа —

Резервни артиљеријски наредник, техничар *Владимир Савић* са два топа и једним одељењем пешадије био је на једном истакнутом планинском врху на Св. Николи.

Бугари су успели да се кроз густу шуму привуку сасвим близу и да изненадно нападну ту нашу позицију.

Поред све своје малобројности наши пешаци држали се дуго и упорно. Наредник Савић сипао је из својих топова картеч за картечом. Лесе Бугара падале су, али су преко њих ницали нови редови. И Бугари су се једнако примицали. Два наша артиљеријста била су већ мртва, два рањена, али наредник Савић стајао је крај топова и једнако сипао ватру. У тренутку кад су се наши пешаци повукли, десетковани и потиснути несразмерно јачом силом, наредник је по-срнуо рањен. Али се одмах подигао. муниције му је било нестало. Бугари су били на педесет метара.

Наредник Савић, оштро као муња, дохватио је затвараче са топова и завитлао их у бездан под собом. Онда је извадио револвер и као нови Рајић, стојећи над својим топовима сасуо свих шест метака у дивљу, поманиталу гомилу, која се са свих страна била сколила на њега. Није имао кад поново да напуни. Бугари су га исекли у комаде.

Бомбардовање Видина

— Колико је топовске муниције утрошено —

За бомбардовање Видина утрошено је много топовских метака, али се због поплаве и велике даљине, могла нанети само мала штета. Угрошено је свега:

- Из прве хаубичке батерије 1352 зрна.
 - Из друге хаубичке батерије 242 зрна
 - Из друге брзометне пољске батерије 530 зрна.
 - Из друге позицијске Дебазове батерије 356 зрна.
 - Из четврте позицијске батерије 816 зрна.
 - Из пете позицијске батерије 1379 зрна и
 - Из шесте батерије опсадног топа 143 зрна.
- Свега је утрошено 4821 топовско зрно.

Осветници Сливнице

РЕЗЕРВНИ ПЕШАДИЈСКИ ПОРУЧНИК

† Душан Павловић

ПОДЛЕГАО РАТНИМ ТЕГОВАМА У ВЕЛЕСУ

Многи јунаци, које поштедеше непријатељски куршуми у два рата, падоше као жртве последице рата, од разних зараза. Нарочито нам је много покосила колера, којој је подлегао и резервни пешадијски поручник Душан Павловић, који је учествовао у оба рата као водник а неко време и командир прве чете, трећег батаљона, 17. пешадијског пука. Пок. Душан је војник од заната. Свршио је јункерско училиште у Одеси и по повратку у Отаџбину постао је пешадијски потпоручник. Као поручник због политичких прилика емигрирао је из Србије и шест година се потуцао од немила до недрага по беломе свету. Али ни тада, остављен од свију и свакога, није малаксао, био је пун животне енергије, и без ичије помоћи успео је да сврши Трговачку Академију у Бечу. После тога био је банкарски чиновник, неко време и на Цетињу где се упознао са својом супругом Русињом доктором медицине, и оженио. Када је оглашена мобилизација Душан сав срећан што му се дала прилика не само да се врати у Отаџбину но и да јој се одужи и на делу документује своју неизмерну љубав према њој похита у Београд заједно са супругом. Госпођа Павловићка као лекар одређена је на службу у смедеревску болницу, где је за собом оставила трајно најлепше успомене. Душан је враћен у резерву и упућен у 17. пук. После борбе на Штипу, где се врло добро показао, пошто му је командир мајор Чекеревац пао рањен, примио је команду над својом четом. Када је дринска дивизија првог позива свршила свој задатак на Криворечкој Паланци у повратку њеном у Велесу Душан се зарази колером, којој је и подлегао изнурен ратним штрапацама.

Од нарочитог интереса је поменути, да се поред Душана у оба рата борило још шесторо његове браће, од којих је Милан, писар среског суда, био резервни поручник у II. пуку Кнеза Михаила, један је наредник, најмлађи од 17. година је био комита, а остали редови борци. Поручник Милан је рањен, а остали су се вратили здрави и живи.

Душан је био одличан војник и племенит човек, веран и одан друг и пријатељ. За собом поред неутешне супруге оставља нејако чедо Владимира које ће умети свог бабајка осветити када дође до пушке и до бојна копља.

Слава јунаку Душану!

Косовски осветници

РЕЗЕРВНИ ПЕШАДИЈСКИ ПОРУЧНИК

† Живота Степановић

СЛАВНО ПАО НА ВИТОЉУ

Објава мобилизације затекла је Животу болесна у постели, али чим се мало придигао похитао је за војском и стигао је својој чети за битовску битку, у којој се видно истакао својом храброшћу. Он је кроз кашу непријатељских куршума летео од једног до другог свога војника храбрећи их на истрајност. Тако изложеног нашло га је једно непријатељско зрно и учинило крај његову племениту животу.

Последње речи јунака на издисају биле су:

„Напред браћо! Храбро јунаци! Чувајте ми децу!“

Живота је био срески писар у Куршумлији, где је савесним службовањем, оставио лепу успомену. За собом је оставио супругу са четворо незбринуте деце.

Слава му!

Какав је српски војник

— Унук достојан Деде —

Други је дан битке на Куманову. Куршум сипа као киша, гранате прже око себе. Турци алачу и покушавају да нас опколе. Призор је био страшан. И на најхрабријем војнику могло се видети да се уплашио. Војници се боје биће похватани живи, а помоћи ни од куда. Знају само да се бори и VII пук, али врло очајно, јер на њега беше ударила највећа турска сила. Војници једне чете 18. пука, којој беше погинуо командир, почеше да одступају. У томе тренутку упитах: имали војника да ухвати везу са осталим трупама.

— Ја ћу — јави се један редов

— Како се зовеш, јуваче?

— Редов Миленко Стојковић, праунук војводе Миленка Стојковића.

И не сачекавши наредбу одјури.

Турци и даље напредују, а наши се добро држе и добро гађају. Види се како непријатељ гине... Али непријатеља је много.

На Миленка сам био и заборавио, док ти се он појави из кише куршума.

— Шта је? — запитах га брзо.

— Не бојте се — кликну он. — Ево нам помоћи. Дривска дивизија ударила с бока. А ево и другог позива... Дунавци!.. Јуре, пуно их је као плевел!..

У тај мах отвори и наша артиљерија ватру. Она је била још у 8 часова ућуткана. — Војници се охрабрише и почеше боље гађати. Не потраја ни пола часа, а други позив Дулаваца дојури.

— Ура! — урнебесно повикаше Дунавци.

И тако је један храбар војник својим поступком успео да одржи велику војничку масу на своме положају.

Д. Малинић.

Осветници Косова и Сливнице

† Миливоје Комарчић

Несрећна зараза колера, која прети да нам отргне више жртава, но што нам је нанело олово и челик непријатеља на бојноме пољу, отела је из загрљаја несрећне мајке и неутешне сеје из круга пријатеља и другова једног доброг племенитог и узор младог човека. Умро је Миливоје Комарчић, чиновник Државне Штампарије, јединац син српскога књижевника Лазе. Као војник 4. батаљона седмог пука првог позива пок. Миливоје је учествовао у свима великим биткама са Турцима и Бугарима и из свих крвавих сукоба срећно је изнео главу, а да ни повређен није. И сврши се рат и он се врати у загрљај срећне мајке која се зажелела свога љубимца. И баш онда када се раздрагао у топлом наручју својих милих и када их је толико обрадовао својим повратком несрећна га зараза обори да га после неколико дана дотуче и прекрати му млад, пун полета и пун жара живот, који је доста обећавао.

Истога дана када се вратио кући пао је у постељу из које се више није ни дигао и ако је за спас његов учињено све што је у људској моћи било. Судбина је тако хтела, да тако млад прекрати живот од кога је имала користи не само породица но и друштво и држава.

Миливоје је био одличан млад човек који се клоњо кафанских беспослица и досадних разонођења, и у толико више се предавао раду, који би имао допринети општем добру. Годинама је он био неуморни радник и душа Београдског Певачког Друштва, које је у Миливоју изгубило једнога од својих чланова, кога никад неће прежалити и коме ће тешко наћи заменика.

Миливоје је и писао. Пут Београдског Певачког Друштва на Цетиње он је врло лепо описао у засебној књизи, по разним београдским листовима пуно је

његових лепих написа: С особитим задовољством и правом душевном насладом читала су се дирљива и с пуно топлине, из које провирује душа и срце писца, његова писма што их је с бојнога поља слао своје пријатељу уреднику „Штампе“, где су и штампана. Та писма сведок су не само његове писмености његове лепе интелигенције но и његове неизмерне љубави према Отаџбини и славном српском ратнику у чијим редовима је и он издржао све напоре и све борбе, да подлегне онда када је време одмора и рада. Његова смрт лишила нас је дивних написа, које је он стилизовао, али није стигао, и да испише јер му смрт дође онда када јој се најмање надао.

Пок. Миливоје био је пример савесности на свакоме послу кога се прихватио, а лађао се само послова за које се осећао способан. Пун љубави за рад коме се посветио он је на својим пословима постизавао само успехе. Лично је био добра и племенита душа искрен друг и прави пријатељ те ће за њим искрену сузу жалосницу пролити свако ко год га је познавао, јер ко га је знао морао га је и волети.

Нека је лака земља и вечан помен српскоме ратнику Миливоју Комарчићу, који положи живот на брани Отачества свога. Слава му!

Наши јунаци

ПЕШАДИЈСКИ КАПЕТАН
Драгољуб М. Марјановић

Међу оне наше офицере који су се у овим ратовима нарочито истакли долази и капетан Марјановић, тешко рањен на Битољу, када је своју чету кроз кишу непријатељског олова водио у победу.

НАШИ ЈУНАЦИ

Поднаредник Спасоје Ваћковић

из IV. ПЕШАДИЈСКОГ ПУКА СТЕВАНА НЕМАЊЕ
Јунак који је на Рујну отео турску заставу,

Наше војсковође

Бригадир Митар Мартиновић

На страни 454 донели смо слику храброг црногорског војсковође бригадира Митра Мартиновића, који је генерал-ађутант краљев, артиљеријски бригадир био до пада Склада председник министарског савета, министар војни и заступник министра спољних послова, а у рату је био главни командант приморског одреда, који је из Бара кренуо преко Бојане, заузео неколико турских кула и утврђења и био љуте бојеве код Тарабоша. Стар је око 45 година. Родом из Бајаца, крај Цетиња, из братства Мартиновића, које је једно од најачих и најбољих црногорских брстава. Школовао се на страни. Свршио је војну академију у Италији и у црногорску војску ступио је 1889. г. Министар је постао први пут 1907. г. у Томановићеву кабинету, из кога је после три године иступио заједно са министрима Пламенцем и Вукотићем.

Он је био први шеф дворске војне куће. По паду Томановићева кабинета образовао је кабинет. Мартиновић је сув, висок, кошчаст човек. Имповантна је појава. У говору кратак и одрешит. Држи се круто, истину војнички, али је приступачан и пријатан. Он важи као један од најспремнијих црногорских официра. За то му је и поверена најтежа задаћа. Најтежа операција црногорске војске, за-

узимањем Склада, поверена је њему и ако се суди по ономе што је и како је успео, своју тешку дужност извршио је на свако задовољство.

Мартиновић је међу Арбанасима веома популаран и код њих ужива велики углед. Ранијих година радио је и на војној књижевности и има неколико успешних радова. Под његову команду подпадају и његови племеници, који су из давнашњих времена познати као добри борци. С краљем Николом је у блиском сродству. Мати краљева Стана рођена је сестра Митрова оца Бошка Никова, који је на Цетињу погинуо као командант дворске страже.

Осветници Косова и Сливнице

РЕЗЕРВНИ ПЕШАДИЈСКИ ПОТПОРУЧНИК

† Љуба Н. Крстић

ПОДЛЕГАО РАТНИМ ТЕГОВИМА У КОЧАНИМА

На страни 456 донели смо слику резервног пешадијског поручника *Љубе Н. Крстића*, трговца из Ваљева, који је био водник у шестоме пуку првог позива. Шок. Љуба је учествовао у свима борбама, а било му је суђењено да падне на бојном пољу не од куршума но од колере, којој је подлегао 17 јула у Кочанима, где је и погребен. Покојник је био угледан ваљевски грађанин и имућан трговац, који је и као војник с пуно преданости и најсавесније вршио своју дужност.

Слава му!

ПЕШАДИЈСКИ ПОТПУКОВНИК

Коста Михајловић — Рус

СЛАВНО ПАО НА ГОЛЕНУ

У прошлом броју донели смо слику славно палог потпуковника *Михајловића* (омашком коректора погрешно стоји Павловића), заједно са свима официрима батаљона, којим је храбри Михајловић, симпатични *Рус*, онако успешно командовао да је стекао опште признање. У идучем броју донећемо његову слику и врло леп опис његове херојске смрти из пера једног од наших најпознатијих јавних радника, који је и сам узео учешћа у победоносном походу славне Треће Армије, у чијем саставу је био и пук јуначког Косте Михајловића—Руса.

† Драгиша Љ. Тодоровић

СВРШЕНИ ПРАВНИК И РЕЗЕРВНИ ПЕШ. ПОТПОРУЧНИК

РАЂЕН ЈЕ 18. ЈУНА У БОРБИ ПРОТИВ БУГАРА НА РЕТКИМ БУКВАМА ОД КОЈЕ ЈЕ РАНЕ ПОСЛЕ ШЕСТОНЕДЕЉНОГ БОЛОВАЊА И УМРО.

Интелигентан и симпатичан правник, Драгиша Љ Тодоровић, чији је отворен и светао карактер одавао поштена човека, пошао је у рат за ослобођење од Турака, као резервни пешадијски наредник пун одушевљења и воље да освети Косово. Као водник у 7. пешадијском пуку Краља Петра I он показао се врло храбар и као такав, био одликован. Доцније је произведен у чин потпоручника. Са не мање одушевљења пошао је у рат против небраће Бугара, осећајући да од успеха српског оружја зависи будућност Србије и Српства. Свестан те дужности није жалио свој млад живот, већ је под кишом куршума и шрапнела помало јуришао на челу свога вода храбрио и куражио своје војнике. Непријатељ је покосио многу нашу браћу и синове, па је ту јуначку смрт нашао и правник Драгиша.

Жртвама палих витезова добијена је битка, увећана Отаџбина и њен углед. Покојни Драгиша је родом из Венчана у Београдској Колубари, син је пок. Љубомира, учитеља из истог села и био је тек у 26 година у добу када је својим родитељима и друштву био најпотребнији. Нека

је слава и славна успомена на све оне који нису жалили своје животе, за увеличање и славу Србије и Српског Народа, и која ће вечно чувати и хранити успомену на славно пале за Част и Име српско.

Слава му!

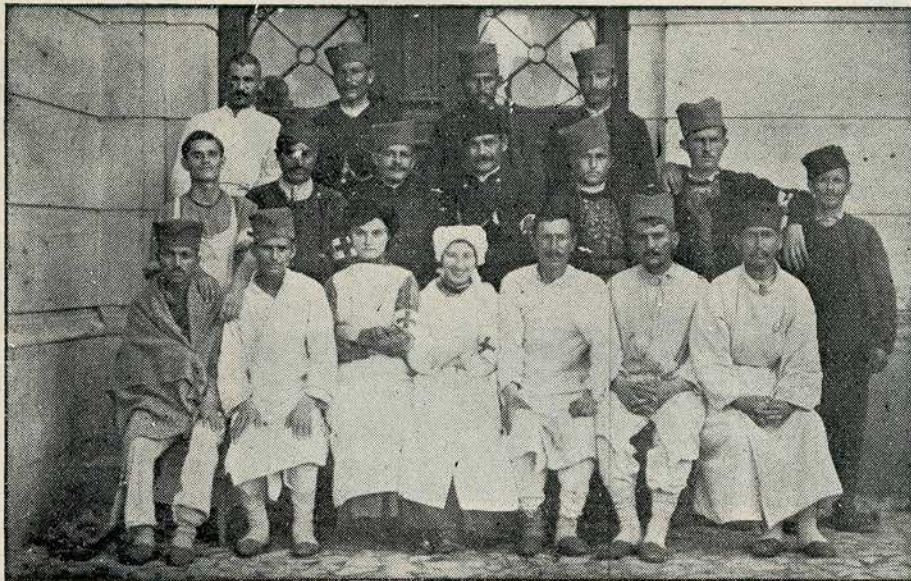
Муслиман српски јунак

— Јуначка смрт Јунака Ибрахима Балте —

У последњој крвавој борби код Дуката погинуо је јуначки четник одреда војводе Вука—Војина Поповића, *Ибрахим Балта*, Србин муслиман из Херцеговине. Он је био један од најхрабријих и најбољих старих четника у одреду лабских чета за време рата са Турском и у одреду војводе Вука у овом рату. Рахметли Ибрахим није имао ни осредњег образовања, јер је био по занимању тежак, али је ипак схватио национални карактер савезничког рата против Турске. Његово јако религиозно осећање није га могло задржати у моменту, када су се његова једнокрвна браћа спремала да освете национални пораз косовски и да по цену својих живота прошире границе своје слободне државе. Балта је био међу првим четницима, који су добровољно по-

хитали у борбу. У првим сукобима на Мердарима у караули Дубници Балта се неустрашимо борио и са двојицом другова ушао први у арнатско село. Када су се у Васиљевцу појавиле многобројне чете Арнаута и почеле пустошити и палити српске ломове, Балта је од љутине шкргутао зубима и предлагао воднику једног малог одељења чете Џинићу да се изведе јуриш и да се употребе бомбе. Он је молио, да њега првог пошаље. Балта би још тада ради свог јаког патриотског осећања нашао смрт, да није чету задржао четнички вођа Коста Пећанац, уверивши чету, да се ту налази око пет стотина Арнаута. У косовском походу Балта је био стално у извидници, обилазећи арнаутске куће. У борбама код Приштине и у Љуми борио се са необичном одважношћу. Недавно, када су настали први сукоби са Бугарима, Ибрахим Балта оставио је одмах своју скромну службу и ступио је у чету Војина Поповића. Издржао је све напоре и учествовао тачно у борби, док га није на Дукату погодило таче оних које је највише мрзио. Алах рахмет ејле!

Наше милосерђе

Болничари и болничарке 18. Фризерије болнице
У Београду.

Са бојнога поља

Трећи позив на стражи (страница 470)§

Продирећи напред у своје победоносном походу српска војска је у освојеним пределима као стражу остављала трећи позив, који је своју дужност вршио на опште задовољство својих старешина. Наша данашња слика представља кумановско поље после битке, а на њему се састала два наша стражара из трећег позива. Управо то старешина народне војске обилази страже, али то се врши и ако строго по пропису лежерно и без војничке, касарнске укочености. Стражар рапортира старешини шта је до сад приметио, а четовођа га слуша пажљиво, ал' у исто време завија и цигару, па ће, кад рапорт прими, и свог стражара понудити дуваном, и заједно ће диманећи наставити пут преко крвавога разбијашта до другог стражара.

Упропастиатељ Бугарске

Ђенерал Савов

БУГАРСКИ ГЛАВНОКОМАНДУЈУЋИ

На мртвој стражи СТРАНА 469.

Продирећи напред трупе се задрже по где сат два да се одморе од пренапорног марша, којим је наша војска не само изненадила но и задивила цео свет. Тада се истуре напред предстраже да мотре на кретање непријатеља. Горња слика представља нашег војника на предстражи коју обилази официрска патрола. Војник на стражи рапортира лежерно, више пријатељски шта је видео и приметио од како је истурен испред трупа.

Бој на Рајчанском Риду

Успех Шумадијске Дивизије I позива 20. и 21. јуна

— СВРШЕТАК —

Али је за то наша артиљерија — која је предмрак истурила две батерије на гребен западно од села Врбица и једну батерију код леве колоне, код села Бунеш отворила одмах рафалну ватру из двеју батерија на непријатељску артиљерију и пешачке опкопе, пошто је још пред вече тачно спремила све потребне елементе за гађање.

Под утиском те страшне артиљеријске ватре, непријатељска и пешадијска и артиљеријска ватра постепено је слабила, једно с тога, а друго што се уверише ваљда да им не прети никакав напад, па убрзо ватра и умукну.

Тај прекид у ватри, искоришћен је, те је војницима раздвојена муниција, коју су они алапљиво гурали у фишеклије, џепове и торбе.

Користећи се озом тишином и четне коморе, које су се пред вече привукле самом положају и стајале у потоку, донеле су хлебац који је у највећој тишини раздвојен. Ваља напоменути да је функционисање ових комора у овом рату било изванредно. Никакве сметње нису смеле бити узрок да војници не добију бар хлеб, ако не и кувано месо чак и пред самим непријатељским положајем. Осећај дужности је натеривао те је сваки вршио свој посао са највећом тачношћу.

Ноћ, која још остаде, изгледало је да ће проћи на миру, али ваљда из истог разлога као и пре пола ноћи око 1 и по

сах. непријатељ отвори опет ватру. Ова ватра извуче из пасивности и наше војнике, те из свију предњих редова загрокташе пушке. Наша артиљерија прихвати такође дуел. Но како се увиде брзо страх Бугара, то је с наше стране ватра била обустављена, што такође нагна Бугаре да и они прекину своју паљбу.

Ноћ је била мало виднија што је значило да ће скоро сванути. Још под заклоном тога полумрака две чете из 2. батаљона XII. пука излазе на ђувик и нагиб његов са кога се централна глава туче скоро бочном ватром. Са првим њиховим покретом непријатељ отвара ватру. Обе чете такође отварају убрзану ватру. Убрзо су изнета два митраљеза XII. пука на тај ђувик и његова писка ујутру је тупа, кратка. Дејство те ватре (чета и митраљеза) осећа се благодетно за XI пук чији се први борбени ред брзо креће напред, пење уз јужну главу пошто је јуче трпео доста од ватре која је бочно долазила са опкопа централне главе.

Посада централне главе тучена је поред бочне ватре још и јаком артиљеријском ватром (гранатама нарочито) од батерије са Врбице. Та јака артиљеријска ватра учинила је заједно са пешадијском ватром да је непријатељска ватра прекидана и отворана у паузама.

И по тим кратким паузама видела се узнемиреност, као што се стекло убеђење да непријатељ дуже неће моћи издржати бочну пешачку и гранатну артиљеријску ватру.

XIX пук је такође у борби.

Дивизијска резерва, X пук код села Соколарци добија артиљеријску ватру са леве обале Брегалнице. Вероватно да је тамо каква колона која је похитала у помоћ, но доцкан стигавши хтела је само да се јави, јер иначе ватра њене артиљерије (батерије) је даљна — врло слаба.

На Рајчанском Риду изгледа као да је избио вулкан. Из лагане и убрзане паљбе прелази се у брзу која се слива у тупо, потмуло кључање које нервира и због своје несношљивости инстинктивно натерује да се иде напред, јер за време покрета, ма да је човек више изложен ватри него кад лежи и гађа, ипак се осећа другојачије, осећа неку топлоту, сигурност, одважност. Са прелазом из убрзане паљбе у брзу посада опкопа централне главе по групама излази из опкопа и стрмоглавце се губи позади. Наша брза паљба их коси немилостиво што ствара панику и натерује да опкопе напуштају у великим

гомилама. Снажно „ура“ предњих редова довршава бегство са централне главе коју узима први борбени ред XII. пука.

Готово једновремено избија XI пук на лево крило положаја а XIX пук на десно крило, задобивши у плен остављене топове и каре.

Коњичка дивизија која је вребала тренутак кад ће се појавити први оступајући непријатељски редови, дочекала је тај моменат и по таласастом брегалничком удољу развила се у борбени поредак. Челни ескадрони

у опруженом галопу унесоше још више панику и непријатељ је у највећем нeredу бежао у правцу Кочана и преко Брегалнице сејући непрестано мртве и рањене по закржљалом и изгаженом кукурузу. Многи су бацали оружје метанисали и молили да се предаду доказујући како смо браћа и сваљујући сву кривицу на „Швабу“!

Непријатељска батерија са леве обале Брегалнице отвара рафалну ватру у намери да спречи даље надирање коњице.

Коњичка батерија у галопу излази на један басамак јужно од села Спанчево и одатле отвара поражавајућу ватру на одступајуће гомиле...

— Рајчански Рид је заузет дакле, сад се оставља широко поље рада коњичкој дивизији и моравској дивизији II позива да сјајно стратегијски искористе ову победу!

Око 10 сах. пре подне било је све свршено на Рајчанском Риду, само се у правцу Кочана чуо по који топовски цуцањ. Сваки пук на свом одсеку прави стрелачке заклоне. Положај бруји као кошница. На све стране чују се весели узвици, песма и ударци пијука и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ашова. На лицима свију војника чита се одушевљење, у очима понос, гордост и јунаштво. За врло кратко време стрељачки закљони су били готови. Сад је положај у нашим рукама, сад ове јунаке могу нападати армије, Рајчански Рид био би незаузимљив, јер њега неби бранили топови и пушке, већ стечена слава и досадање уверење, које је заривено у душу свију војника, да њима не може нико одолети!

Дан ведар и топао Поред израђених ровова војници се извалили и сунчају Доста њих подметнули су каљаве руке под главу и рчу.

Са далеког крила положаја чују се гласови да долази командант дивизије. Војници се дижу, поправљају своје прљава и поцепано одело, весели јер су свесни да их очекује похвала. Пуковник Ђока Терзић у пратњи начелника штаба и свију рефераната обилази пукове. И пуковник и његова пратња су весели. Та се веселост највише огледа на лицу симпатичног дивизијара. То је радост и гордост команданта чија је дивизија била сјајан бој. У свакој његовој речи видела се срећа што он командује храбрим Шумадинцима. Дошавши до XII. пука, до пука коме је пре 10 година био командант, узбуђено стиска руку заступнику команданта пука. — „Дивно сте се данас и јуче показали, дивно“ — вели, а глас му дрхти „Привукли сте на себе најјачу ватру. Мени је то у толико милије што је то учинио мој пук којим сам ја раније командовао. Хвала Вам!“

У том долази ордонанс и јавља да долази начелник штаба I. армије генерал Бојовић. Очи свију присутних скрећу тамо где ће се он појавити.

У пратњи једног коњичког потпоручника и неколико ордонанса долази он, али не онакав какав се увек виђа; ћутљив, мргодан; са лицем на коме почиваше безкрајна мирноћа, на коме узбуђење није могло да се прочита. Сад долази други човек, весео, преображен, разговоран.

— Јесте ли се уморили тукући вероломне Бугаре? — пита сваку групу поред које прође.

— Нисмо! — разлеже се из груди победоносних војника силан одговор који заноси, опија.

— Нисмо, разлеже се и одјекује занос, одушевљење и гордост малаксалих јунака, који сад не осећају умор, који би сад на речи генералове „онамо још“ полетели изгинули или победили...

— Нисмо! — одјекиваше дугу у души сваког официра — јер ми светимо Сливницу!

— Нисмо! Нисмо!.. одјекује са Рајчанског Рида и губи се тамо где се изгубише и последњи редови разбијеног непријатеља

Нова Србија

— Административна подела ослобођених крајева —

На основу члана 17 и 32. Уредбе о уређењу ослобођених области, Министар Унутрашњих Дела је одлучио, да се ослобођене области поделе на 11 округа и 46 срезова, и то:

I. Битољски округ са седиштем у Битољу. — Срезови:

1. битољски, са седиштем у Битољу;
2. крушевачки, са седиштем у Крушеву;
3. охридски, са седиштем у Охриду;
4. преспански, са седиштем у Ресну;
5. прилипски, са седиштем у Прилипу;
6. флорински, са седиштем у Битољу.

II. Дебарски округ са седиштем у Дебру. — Срезови:

1. горњо-дебарски, са седиштем у Дебру;
2. доњо-дебарски, са седиштем у Пешкопеји;

3. рекански, са седиштем у Жировници.

III. Кавадарски округ са седиштем у Кавадару. — Срезови:

1. валандовски, са седиштем у Валандову;
2. ђевђелиски, са седиштем у Ђевђелији;
3. неготински, са седиштем у Неготину.

IV. Куман вски округ са седиштем у Куманову. — Срезови:

1. кратовски, са седиштем у Кратову;
2. криво паланачки са седиштем у Кривој Паланци;
3. кумановски, са седиштем у Куманову;
4. прешевски, са седиштем у Прешеву.

V. Ново Пазарски округ са седиштем у Новом Пазару. — Срезови:

1. митровички, са седиштем у Митровици;
2. ново-пазарски са седиштем у Новом Пазару;
3. сјенички, са седиштем у Сјеници.

VI. Пљеваљски округ са седиштем у Пљевљу. — Срезови:

1. ново варошки, са седиштем у Новој Вароши;
2. пљеваљски, са седиштем у Пљевљу;
3. пријепољски, са седиштем у Пријепољу.

VII. Призренски округ са седиштем у Призрену. — Срезови:

1. горски, са седиштем у Враништу;
2. ђаковички, са седиштем у Ђаковици;
3. љумски, са седиштем у Биџану;
4. метохиски, са седиштем у Истоку;
5. подгорски са седиштем у Сувој Реци;
6. подримски, са седиштем у Ораховцу;
7. шар-планински са седиштем у Призрену.

VIII. Приштински округ са седиштем у Приштини. — Срезови:

1. вучитрнски, са седиштем у Вучитрну;
2. гиљански, са седиштем у Гиљну;
3. лабски са седиштем у Подујеву;
4. приштински, са седиштем у Приштини;
5. феризовићски, са седиштем у Феризовићу;

IX. Скопљански округ са седиштем у Скопљу. — Срезови:

1. велешки са седиштем у Велесу;
2. качанички, са седиштем у Качанику;
3. скопљански, са седиштем у Скопљу.

X. Тетовски округ са седиштем у Тетову. — Срезови:

1. бродски са седиштем у Броду;
2. горњо-полошки са седиштем у Кичеву;
3. гостиварски, са седиштем у Гостивару;
4. доњо-полошки, са седиштем у Тетову.

XI. Штипски округ са седиштем у Штипу. — Срезови:

1. кочански, са седиштем у Кочану;
2. малешки са седиштем у Берову;
3. радовишки, са седиштем у Радовишту,
4. свето-никољски, са седиштем у Св Николи;
5. штипски, са седиштем у Штипу.

Према попису народа у новоосвојених десет округа, без штипског има у њима, 1,666 178 становника и то: у округу битољском 345.479 приштинском 239.386, призренском 207.592 кумановском 166 939, тетовском 157 248, скопском 153.293, новопазарском 133.401, кавадарском 97 763 дебарском 82.476, и пљеваљском 62 601. У округу штипском није још извршен попис, јер је он био под бугарском влашћу али ће и он, свакако имати преко 100 000 становника. С ових једанаест нових округа имаће повећана Србија до близу пет милиона, а заједно с Црном Гором око 6 милијона становника, те је тако српски народ у две своје краљевине дошао до снаге, којом импонује и противнику.

НАШЕ ЖРТВЕ

Д-р Бошко Петровић

професор српске велике гимназије у Новоме Саду
Српски новинар и књижевник

Као ратни дописник новосадског „Српства“ и сарајевске „Српске Ријечи“ подлегао колери у Скопљу
Слава њему који је за српску идеју пао с пером у руци.

Осветници Сливнице

ПЕШАДИЈСКИ МАЈОР † Љубомир Ј. Павловић
СЛАВНО ПАО НА ГОЛЕШУ

На Голешу је вођена најочајнија борба између наше и бугарске војске. Наши су свом снагом надирали, а и Бугари су се дивовски бранили, те се морало стопу по стопу узимати и то с огромним жртвама. У тој борби која је вођена неколико дана и ноћи без престанка јуначки је пао мајор *Љубомир Ј. Павловић* командир чете у 17. пешадијском луку. Војници његове чете, који су се дивили храбрости свога неустрашимога командира, чинили су надчовечанске напоре, да из кише од олова изнесу мртво тело свога славно палог командира. Али то није

било могуће, јер је сваки пао крај њега, који му се приближио. Тело мајора Љубе сво изрешетано остало је на крвавом разбојишту и нађено је тек после закључења примирја. Мајор Љуба пао је 7. јула, а нађено му је тело тек после месец дана, 8. августа. Нашла га је комисија за одређивање демаркационе линије и сахранила га је на Голешу.

Пок. мајор Љуба био је одличан официр и као такав цењен од почетка своје војничке коријере. За особите заслуге стечене у српско-турском рату награђен је не само чином мајора но и златном медаљом за храброст.

Отаџбини својој мајор Љуба достојно се одужио и заслужио је, да му буде лака земља, коју је ослободио својом крвљу и својим животом

Слава славно палом!